

Bakgrund

Levande skogar är inte gratis

Regeringen sviker miljömålet om biologisk mångfald i skogen

Gammelskogar och andra skogar med höga naturvärden fortsätter att avverkas i stor utsträckning och den generella hänsyn som ska tas av skogsbruket brister ofta. Detta är ett djupt misslyckade för Sverige. Om inte regeringen kraftigt höjer anslaget till skydd av skog kommer de återstående oskyddade resterna av gammelskog att gå förlorade.

En stor del av Sverige täcks av skog, men större delen av dessa skogar har omvandlats till mer artfattiga produktions-skogar. Mer än 90 procent av all produktiv skogsmark är mer eller mindre starkt påverkad av skogsbruk. Under de senaste 50 åren, har skogar äldre än 160 år minskat med hälften, och endast ca 5 procent återstår av förhållandevis opåverkad gammelskog. Den höga avverkningsstakten har gjort gammal skog till en bristvara. Större delen av den svenska skogsarealen utgörs idag av yngre skogar som inte är avverkningsmogna än. De återstående oskyddade spillrorna av gammelskog står därför till förfogande för avverkning och ett stort antal av dessa områden avverkas. Över 1 800 skogs- och trädlevande växt- och djurarter är hotade eller missgynnade i landet. Skogsbruket utgör det största hotet mot dessa arter. Miljöhänsyn saknas dessutom ofta vid avverkningar. 28 procent av avverkningarna på privatägd skogsmark och 20 procent av avverkningarna hos det övriga skogsbruket lever enligt Skogsstyrelsen inte upp till skogsvårdslagens krav på generell hänsyn.

Forskarna: Skogspolitiken ett hot mot biologisk mångfald

Ledande naturvårdsforskare är överens om att den nuvarande svenska skogspolitiken utgör ett hot mot skogens biologiska mångfald och att situationen börjar få katastrofala proportioner. Forskarna menar att minst 10 procent av den produktiva skogsmarken nedanför den fjällnära gränsen måste avsättas till naturvård om den biologiska mångfalden skall kunna bevaras. I dagsläget är endast 1,5 procent av den produktiva skogsmarken nedan den fjällnära gränsen formellt skyddad i form av nationalparker, naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal.

Det av riksdagen antagna nationella miljömålet "Levande Skogar", säger att "skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras" fram till 2010. Levande skogars delmål "Långsiktigt skydd av skogsmark" säger att ytterligare 900 000 ha skyddsvärd skogsmark ska undantas från skogsproduktion till år 2010, varav 400 000 ha ska skyddas formellt. Miljömålsrådets utvärdering av miljömålen 2008 bedömer att delmålet inte kan nås till 2010. Miljömålsrådets nya delmål "Bevarande av skyddsvärd skogsmark" föreslår att 900 000 ha produktiv skogsmark nedan den fjällnära gränsen skall vara formellt skyddad 2020.

Skogspolitik

Den svenska regeringen föreslog i sin budgetproposition, som presenterades under hösten 2007, att anslaget till biologisk mångfald skulle sänkas med 450 miljoner SEK under de kommande tre åren. Även om den planerade bantningen på 50 miljoner SEK för 2008 togs tillbaka i tilläggsbudgeten, föreslås anslaget till åtgärder för biologisk mångfald att sänkas med 182 miljoner för 2009. Regeringen säger att de vill att skyddet av de svenska skogarna ska bygga mer på frivillighet från markägarnas sida. På så vis kan miljömålet för skydd av skog nås till en lägre kostnad, hävdar den. Men frivilliga avsättningar innebär dålig insyn, kortsiktighet, brist på lagskydd, inga kvalitetsgarantier, och vanligtvis ingen ersättning till markägare. Dessutom begränsas statens möjligheter att ställa krav och kontrollera hur skyddet efterlevs.

Skogsproposition

I mars 2008 presenterade den svenska regeringen sin skogsproposition "En skogspolitik i takt med tiden" för riksdagen. Propositionen slog fast att skogspolitikens två mål, miljömålet och produktionsmålet, skulle vara jämställda. Trots det fokuserade propositionen huvudsakligen på en ökad skogsproduktion, medan miljöhänsynen lyste med sin frånvaro. Regeringen förespråkade en ökad skogstillväxt, ökad röjningsintensitet och ett ökat uttag av biobränslen. De rekommenderade att en utredning av intensifierat skogsbruk skulle tillsättas.

I augusti 2008 fattade regeringen också ett beslut om att tillsätta en utredning för att göra en översyn av gränserna för svårförädlad skog och fjällnära skog. I dagsläget får endast ett begränsat skogsbruk förekomma ovanför den fjällnära gränsen och vissa arealer är helt fredade. En ändring av gränserna kan medföra en ökad avverkning av fjällnära skogar. Detta hotar nordvästra Europas få stora intakta skogsområden. Den fjällnära skogen växer långsamt och har svårt att återhämta sig efter avverkning.

Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen har idag varken tillräckliga personella resurser eller budget till att förverkliga miljömålen för skogen. De är tvungna att prioritera bort skyddsvärda skogar. Skogsstyrelsen beräknar att det kostar 20 miljarder kronor att nå Miljömålsrådets föreslagna delmål till 2020, pengar som regeringens budget inte levererar. Problemet är dock att många skyddsvärda skogar kommer att ha hunnit avverkas innan 2020.

Miljöminister Andreas Carlgren gick ut i Dagens Nyheter (2008-09-20) med en debattartikel där han deklarerade att "Målet om skydd av skog kommer att nås till 2010" med hänvisning till att bland annat Sveaskog avsatt produktiv skogsmark till formellt skydd utan ersättning. Det återstår dock ca 100 000 hektar produktiv skogsmark som måste skyddas formellt för att nå delmålet. Regeringen berör inte heller hur de tänker nå upp till de föreslagna delmålen för 2020. Miljömålspropositionen som behandlar hur regeringen tänkt nå upp till miljömålen efter 2010 har blivit uppskjuten till 2010, en proposition som egentligen skulle ha presenterats i november 2008.

Bra naturvård kostar. Regeringen pekar på ännu outvecklade alternativ till reservatsbildning som motivering för en sänkning av anslaget. Markpriserna har gått upp, men anslaget för skogsskydd ligger fortfarande oförändrat på samma nivå. En sänkning av anslaget till biologisk mångfald skulle förvärpa situationen ytterligare.

Den boreala skogen och klimatet

Regeringen förordar en ökad skogsproduktion för att råda bot på klimatförändringarna. Dessvärre kan avverkningar av den boreala skogen förvärra den globala uppvärmningen. När en skog avverkas, frigörs stora mängder koldioxid till atmosfären. Bearbetningen av marken frigör det kol som finns bundet i marken. Ju äldre skogen är, desto mer kol finns lagrat i marken och desto mer koldioxid frigörs. Kalhyggesbruket innebär att den avskogade skogsmarken blottläggs och utsätts för ökad solinstrålning, vilket medför ökad markrespiration. Vid respirationen frigörs koldioxid. Studier vid Lunds universitet har visat att det tar upp till 30 år innan CO₂-utsläppen kompenseras av upptaget från de nya träden. Skogen upphör dessutom att fungera som en kolsänka eftersom de träd som binder kol tagits bort.

Kalhyggesbruk bör undvikas för att minimera CO₂-utsläppen. Gallring och plockhuggning är bättre bruksmetoder ur ett klimatperspektiv eftersom flera träd lämnas kvar och marken inte bearbetas i lika stor utsträckning. SLU-studier har visat att sju miljoner ton koldioxid har läckt ut från skogsområdena som drabbades av stormen Gudrun 2005. Fram till att marken kommit i balans igen, om 15-20 år, kan 19 miljoner ton CO₂ läcka ut. Det kan jämföras med Sveriges årliga utsläpp av koldioxid som ligger på ca 60 miljoner ton varje år.

Våra gammelskogar är viktiga kolsänkor

Ny forskning som publicerades i den vetenskapliga tidskriften Nature i september 2008 visar att boreala gammelskogar är stora globala kolsänkor.

Det framhålls ofta att trädens tillväxt förväntas gynnas av ett varmare klimat, men det kan vara tvärtom. Tillväxten ökar troligtvis till en början, men hämmas när den når ett visst tröskelvärde. Respirationen väntas öka, medan upptaget av koldioxid väntas minska. Nedbrytare i marken växer snabbare och förbrukar mer substrat, vid ett varmare klimat, vilket leder till en minskning av markens kolförråd.

Klimatförändringarna innebär onekligen ökad stress och sårbarhet för skogen och arterna som lever där. Intakta skogsområden står emot och återhämtar sig bättre från bränder, stormar, insektsangrepp och annan påverkan än fragmenterade områden. Dessa områden ger träden, växterna och djuren bäst möjligheter att sprida sig, anpassa sig och överleva i ett klimat som förändras.

Förslag till åtgärder för att effektivisera skogsskyddsarbetet

Använd statens mark: Statens skogsbolag bör ställa upp med ersättningsmark och skriva över de skyddsvärda skogar de förvaltar till naturvårdsmyndigheterna för permanent skydd. Denna åtgärd skulle spara både tid och resurser. Det är viktigt för det långsiktiga miljöarbetet att en icke skogsexploaterande part förvaltar de mest värdefulla skogarna för att miljömålet för skogen ska kunna uppnås. Statliga Sveaskog har gått med på att överlämna 70 000 hektar naturskogar (av sina totalt 3,3 miljoner hektar produktiv skogsmark) till Naturvårdsverket. Fastighetsverket borde följa deras exempel.

Tillför mer pengar: Inom ramen för nuvarande system saknas stora summor pengar för att nå riksdagens mål för skogsskyddet. Det behövs idag minst 2 miljarder mer under 2009 och lika mycket under 2010. Det är de resurser som krävs för att delmålet

”Långsiktigt skydd av skogsmark” skall kunna uppnås i tid och med kvalitet. Det är en förutsättning för att nå det långsiktiga miljömålet för skogen.

Låt skogsnäringsen ta en del av kostnaden: Skogsbolagen bör betala en avverkningsavgift och därigenom ta ett större ansvar de skador deras hårda exploatering av skogslandskapet åsamkar naturen. Pengarna som kommer in via avverkningsavgiften skall öronmärkas till formellt skogsskydd (markinlösen och intrångsersättningar).

Greenpeace kräver att:

- Alla skogar med höga naturvärden får ett lagstadgat skydd.
- Minst 10 procent av den produktiva skogsmarken nedanför den fjällnära gränsen skyddas permanent.
- Regeringen höjer anslaget till skydd av skogsmark. Minst två miljarder extra 2009 och lika mycket 2010 måste skjutas till. Myndigheterna behöver resurser som kan förverkliga Sveriges miljömål för skogen.
- Den fjällnära gränsen inte inskränks.